

УДК: 159.925

Світлана Вячеславівна ХАРЧЕНКО,

доцент кафедри психології та педагогіки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЗАГАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Аналізуються взаємозв'язки здібностей соціального інтелекту та загального інтелекту. В роботі показано, що розвинення загально інтелектуальних здібностей в юнацькому віці сприятиме більш успішному розумінню суб'єктів спілкування.

Соціальний інтелект регулює міжособистісне спілкування, забезпечує отримання та обробку максимуму інформації про поведінку людей, розуміння мови невербального спілкування, формулювання швидких й точних думок про інших людей та соціальні групи, успішно прогнозувати їх реакції в певних умовах тощо. Можна визначити соціальний інтелект як здібність орієнтуватися на істотні характеристики комунікативної ситуації, недоступні безпосередньому спостереженню (на психічну активність - думки, почуття, наміру; причини взаємообумовленої поведінки в міжособистісній ситуації та соціальні позиції в системі відносин) та здатність на основі цього орієнтування намічати можливі способи опосередкованого досягнення своїх або загальних цілей в умовах, коли прямі способи її досягнення неможливі. При цьому орієнтування має на увазі не тільки раціональні умовиводи про істотні для досягнення мети характеристиках комунікативної ситуації, але й емоційне сприйняття цієї ситуації. За даними В.Н. Куніциної, чим вище рівень соціального інтелекту, тим більше розвинені саморегуляція, впевненість в собі, здатність впливати на інших в процесі спілкування.

М.М. Монастирний вивчив рівень соціального інтелекту значної кількості працівників ОВС та обґрунтовував доцільність визначення рівня соціального інтелекту в професійному психологічному відборі кандидатів на службу до органів внутрішніх справ [1]. Не визиває сумніву те, що

соціальний інтелект є важливою складовою професійної компетентності працівника органів внутрішніх справ.

В роботі Мамедової Ю.Е. та Биченкової А.А. було показано, що з віком збільшується кількість кореляційних зв'язків рівня соціального інтелекту та рівня інтелекту, який вимірюється методикою культурно-вільний тест інтелекту (у підлітковому віці - зв'язок зі здібністю передбачати наслідки поведінки персонажів в певній ситуації; в юнацькому – зв'язки з загальним рівнем та зі здібностями виділення загальних істотних ознак в різних невербальних реакціях людини та здатність розуміти зміну значення схожих вербальних реакцій людини залежно від контексту ситуації, що викликала їх; у віці ранньої дорослості - зв'язки з загальним рівнем та всіма здібностями) [2].

Автори використовували в своєму дослідженні Культурно-вільний тест інтелекту Кеттела, який базується на загальній здатності інтелекту людини до «утворення відношення». Ця здатність є відносною характеристикою індивіда і проявляється і сфері вербальної, числової, просторової і соціальної успішності («спритності»).

В проведеному дослідженні були використані наступні психодіагностичні методики: тест Векслера, методика дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда та r_s - критерій рангової кореляції Спірмена. В дослідженні прийняли участь 36 курсантів ХНУВС.

Отримані результати підтверджують уявлення про зв'язок рівня загального та здібностей соціального інтелекту (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Особливості взаємозв'язку соціального і загального інтелекту у учасників дослідження

Субтести методики Векслера	Субтести методики Гілфорда, r_s				
	1	2	3	4	Загальний рівень
Вербальний	0,42**	0,33*	0,25	0,35*	0,47**

Невербальний	0,33*	0,37*	- 0,17	0,11	0,19
Загальний рівень	0,44**	0,41**	0,06	0,27	0,38*

* – $p = 0,05$; ** – $p = 0,01$

Здібність передбачати наслідки поведінки суб'єктів у певній ситуації (1 субтест) виявилася у учасників дослідження виявилася достовірно пов'язаною з загальним рівнем академічного інтелекту та оремо його вербальної та невербальної складової.

Здібність до логічного узагальнення, виділення загальних істотних ознак в різних невербальних реакціях людини (2 субтест) у обстежених була достовірно пов'язаною з загальним рівнем академічного інтелекту та оремо його вербальної та невербальної складової.

Загальний рівень соціального інтелекту виявилася достовірно пов'язаною з загальним рівнем академічного інтелекту та його вербальною складової.

Таким чином, отримані данні підтверджують наявність зв'язку рівня загального та соціального інтелекту, а також здібності до логічного узагальнення, виділення загальних істотних ознак в різних невербальних реакціях людини. Можливо з впевненістю стверджувати, що в юнацькому віці, коли відбувається навчання у ВНЗ, розвинення загально інтелектуальних здібностей сприятиме більш успішному розумінню суб'єктів спілкування.

Список літератури:

1. Монастирний М.М. Дослідження соціального інтелекту кандидатів на службу в органи внутрішніх справ із використанням тесту Дж. Гілфорда, М. Саллівена / М.М. Монастирний // Проблеми сучасної психології Зб. наук. праць Кам'янець Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України – Випуск 2. – С. 213 – 223.

2. Мамедова Ю.Э., Быченкова А.А. Особенности взаимосвязи общего и социального интеллекта на разных возрастных группах / Ю.Э. Мамедова, А.А. Быченкова // Новый университет - 2013 - № 10 /31 – С. 98 – 102.